Айзек Азімов

А якщо...

Звісно, Норман і Ліві спізнювалися — коли поспішаєш на потяг, останньої хвилини неодмінно щось та затримає, — і у вагоні майже не залишилося вільних місць. Довелося сісти попереду, таким чином, що погляд упирався в лавку навпроти, обернену спинкою до руху і таку, що тулилась до стінки вагону. Норман став закидати валізу до сітки, й Ліві прикро поморщилася.

Якщо якась пара сяде навпроти, доведеться весь шлях до Нью-Йорка, кілька годин підряд, з дурнуватим відчуттям незручності вирячувати очі один на одного, або, що навряд чи приємніше — відгородитися бар'єрами газетних аркушів. Але шукати по всьому потягу того, чи не знайдеться ще де-небудь вільне місце, теж немає сенсу.

Нормана, здається, все це анітрохи не чіпляло, й Ліві трішки засмутилася. Зазвичай вони на все відгукуються однаково. Саме через це, як запевняє Норман, він аж до цього дня нітрохи не сумнівається в тому, що правильно обрав собі дружину.

"Ми підходимо один до одного, Ліві, це головне, — казав він. – Коли вирішуєш головоломку і один шматочок в точності підходить до іншого, значить саме він тут і потрібен. Ніякий інший не підійде. Ну, а мені не підійде ніяка інша жінка".

А вона сміється й відповідає:

"Якби того дня ти не сів у трамвай, ми б, напевно, ніколи б і не зустрілися. Що б ти тоді робив?"

"Залишився б неодруженим, звісно. І потім, як не того дня, так іншого, все одне, я познайомився б з тобою через Жоржетту".

"Тоді все вийшло б по-іншому".

"Ні, так само".

"Ні, не так. І потім, Жоржетта ні за що б мене з тобою не познайомила. Вона тебе приберігала для себе і вже постаралася б не обзаводитися суперницею. Не той вже у неї характер".

"Що за нісенітниця".

І тут Ліві — в котрий вже раз — запитала:

— Слухай, Нормане, а якщо б ти прийшов на ріг хвилиною пізніше й сів би не в той трамвай, а в наступний? Як по-твоєму, що б тоді було?

— А якщо б у всіх риб виросли крила і вони відлетіли б на високі гори? Що б ми тоді їли по п'ятницях?

Але вони тоді все ж таки сіли в той самий трамвай, і в риб не ростуть крила, а тому вони вже п'ять років одружені й по п'ятницях їдять рибу. І через те, що вони одружені вже цілих п'ять років, вони вирішили це відсвяткувати і їдуть на тиждень до Нью-Йорка.

Тут вона повернулася до сьогодення:

— Невдалі нам все ж таки попалися місця.

— Так, вірно, — сказав Норман. — Але ж навпроти поки що нікого немає, отже ми більш-менш самі хоч би до Провіденса.

Але Ліві це не втішило, і недаремно вона засмутилася: проходом крокував маленький кругленький чоловічок. Звідки він, питається, узявся? Потяг пройшов вже півшляху між Бостоном і Провіденсом. Якщо цей чоловічок раніше десь сидів, чого ради йому надумалося міняти місце? Ліві дістала пудреницю й подивилася в дзеркальце. Якщо не звертати уваги на цього коротуна, може він ще й пройде мимо. І вона розпочала чепурити своє світло-каштанове волосся, яке трішки розтріпалося, поки вони з Норманом бігли до потягу, й розпочала вивчати в люстерку свої блакитні очі та маленький пухкий рот — Норман запевняє, що губи її завжди складені для поцілунку.

Непогано, подумала вона, дивлячись на своє віддзеркалення.

Потім вона здійняла очі — той чоловічок вже сидів навпроти. Він зустрівся з нею поглядом і широко посміхнувся. Від усмішки вусібіч розбіглися зморшки. Він поспішно стягнув капелюха й поклав його на свій багаж — маленьку чорну скриньку. Негайно на голові в нього, навколо голої, наче пустеля, лисини здибився віночок сивого волосся.

Ліві мимоволі посміхнулася у відповідь, але тут погляд її знову впав на чорну скриню — й посмішка згасла. Вона торкнула Нормана за лікоть.

Норман здійняв очі від газети. Брови в нього такі грізні – чорні й зрощені, — що якраз злякатися. Але темні очі з-під цих брів глянули на неї, як завжди, і ласкаво, і немовбито трохи глузливо.

— Що трапилося? — запитав Норман. На чоловічка навпроти він не подивився.

Кивком, потім рукою, Ліві намагалася непомітно показати, що саме її вразило. Але гладун не зводив з неї очей, і вона відчула себе надзвичайно дурнувато, тому що Норман лише втупився на неї, нічого не розуміючи. Нарешті вона притягнула його до себе й шепнула на вухо:

— Ти хіба не бачиш? Дивися, що написано в нього на скриньці.

І сама подивилася ще раз. Так, так і є. Напис був не дуже помітний, але світло падало навскіс і на чорному тлі виднілася лискуча пляма, а на ній старанно округлим почерком було виведено:

А ЯКЩО.....

Чоловічок знову посміхнувся. Він квапливо закивав і кілька разів підряд тицьнув пальцем в цей напис, а потім собі в груди.

Норман обернувся до дружини, а потім сказав тихенько:

— Напевно, його так звуть.

— Та хіба такі імена бувають? — заперечили Ліві.

Норман відклав газету.

— Зараз побачиш. — І, нахилившись до чоловічка, мовив: — Містере Якщо?

Той з готовністю подивився на нього.

— Чи не скажете, котра година, містере Якщо?

Чоловічок витягнув з жилетної кишені величезного годинника й показав Норману циферблат.

— Дякую вам, містере Якщо, — сказав Норман. І шепнув дружині: — Ось бачиш.

Він вже хотів було знову взятися за газету, але чоловічок став відкривати свою скриньку й кілька разів багатозначно підняв палець, неначе намагався привернути увагу Нормана й Ліві. Він дістав пластинку з матового скла приблизно дев‘яти дюймів завдовжки, шести завширшки й близько дюйму завтовшки. Краї пластини були скошені, кути закруглені, поверхня абсолютно сліпа й гладка. Потім чоловічок витягнув дротяну підставку й надійно приладнав до неї пластинку. Встановив цю споруду в себе на колінах і гордо подивився на попутників.

Ліві раптом ахнула:

— Дивися, Нормане, це на зразок кіно!

Норман нахилився ближче. Потім здійняв очі на чоловічка.

— Що це у вас? Телевізор нової системи?

Чоловічок похитав головою, і тут Ліві сказала:

— Нормане, та це ми з тобою!

— Тобто як?

— Хіба ти не бачиш? Це той самий трамвай. Он ти сидиш на задньому сидінні, в старому капелюсі, вже три роки, як я його викинула. А ось ми з Жоржеттою йдемо по проходу. Й товста пані загородила дорогу. Ось, дивися! Це ми! Невже не впізнаєш?

— Якийсь обман зору, — пробурмотів Норман.

— Але ж ти ж бачиш, правда? Так от чому він називає це "А якщо". Ця штука нам зараз покаже, що було б, якщо б... якби трамвай не гойднуло на повороті...

Вона нітрохи не сумнівалася. Вона була дуже схвильована й нітрохи не сумнівалася, що так воно і буде. Вона дивилася на зображення в матовому склі — і сонце, надвечір'я, потьмяніло, й невиразний гул голосів позаду, в вагоні, почав стихати.

Як вона пам'ятала той день! Норман був знайомий з Жоржеттою і вже хотів було встати й поступитися їй місцем, але раптом трамвай гойднуло на повороті, Ліві похитнулася — й шльопнулася просто йому на коліна. Вийшло дуже смішно й

незручно, але з цього вийшов толк. Вона до того зніяковіла, що він мимоволі мав проявити хоч якусь чемність, а потім і розмова зав'язалася. І зовсім не було потреби в тому, щоб Жоржетта їх знайомила. На той час, коли вони обидві вийшли з трамваю, Норман вже знав, де Ліві працює.

Вона й до цього дня пам'ятає, якими злими очима дивилася на неї тоді Жоржетта, як натягнуто посміхнулася, коли вони стали прощатися. Потім

сказала:

— Ти, здається, сподобалася Норману.

— Що за нісенітниця! — заперечила Ліві. — Просто він людина ввічлива. Але в нього славне обличчя, правда?

Всього за якихсь півроку по тому вони одружилися.

І ось він знову перед ними, той трамвай, а в трамваї — Норман, вона і Жоржетта. Поки вона так думала, мірний шум потягу, квапливий перестук коліс затихли остаточно. І ось вона в трясучому, тісному трамвайному вагоні. Вони з Жоржеттою тільки-но увійшли.

Ліві похитувалась в такт ходу трамвая, як і інші сорок пасажирів, — всі вони, чи стоячи, чи сидячи, підкорялися одному й тому самому одноманітному та безглуздому ритму. Потім вона сказала:

— Тобі хтось махає, Жоржі. Ти його знаєш?

— Мені? — Жоржетта кинула розраховано недбалий погляд через плече. Її майстерно подовжені вії затріпотіли. — Так, трохи знаю. Як по-твоєму, навіщо ми йому знадобилися?

— Давай з'ясуємо, — сказала Ліві із задоволенням і навіть крапелькою єхидства. Всім відомо, що Жоржетта нікому не показує своїх знайомих чоловіків, ніби вони — її власність, і дуже приємно її подражнити. Та й обличчя в її знайомого, здається, дуже... забавне.

Ліві стала пробиратися вперед. Жоржетта знехотя рушила слідом. Нарешті Ліві опинилася поряд того молодика, і тут вагон дуже гойднуло на повороті. Ліві відчайдушно змахнула рукою, прагнучи вхопитися за петлі. Насилу, самими кінчиками пальців, все ж таки зловила одну й втрималася на ногах. Не відразу їй вдалося перевести дух. Як дивно, адже секунду тому їй здавалося, що в межах досяжності немає жодної петлі. Чомусь в Ліві було таке відчуття, що за всіма законами фізики вона неодмінно мала б впасти.

Молодик на неї не дивився. Він з посмішкою піднявся, поступаючись місцем Жоржетті. В нього були незвичайні брови, вони надавали йому вигляду впевненого й владного. Так, безумовно, він мені подобається, подумала Ліві.

— Ні-ні, не турбуйтеся, — казала тим часом Жоржетта. — Ми скоро виходимо, нам лише дві зупинки.

І вони вийшли. Ліві сказала:

— А я думала, ми їдемо за покупками до Сечу.

— Ми й поїдемо. Просто я згадала, що в мене тут є ще одна справа. Нічого, ми й хвилини не затримаємося.

— Наступна станція — Провіденс! — залементувало радіо.

Потяг уповільнив хід, минуле знов зіщулилося й зникло в пластинці матового скла. Чоловічок, як і раніше, посміхався їм обом.

Ліві обернулася до Нормана. Їй стало страшнувато.

— З тобою теж це було? — запитала вона.

— Що таке скоїлося з часом? — запитав і Норман. — Невже вже Провіденс? Неймовірно! — Він зиркнув на годинник. — Ні, мабуть, так воно і є. — І обернувся до Ліві. — Цього разу ти не впала.

— Отже, ти теж бачив? — Вона спохмурніла. — Як це схоже на Жоржетту! Абсолютно не треба було виходити на тій зупинці, просто вона не хотіла, щоб ми з тобою познайомилися. А до цього ти тривалий час був з нею знайомим, Нормане?

— Ні, не дуже. Просто знав в обличчя, й незручно було не поступитися їй місцем.

Ліві презирливо кривила губи. Норман посміхнувся.

— Не варто ревнувати до того, чого не трапилося, малятко. А навіть якщо б і трапилося, яка різниця? Ти все одне мені припала до ока, і вже я знайшов би спосіб з тобою познайомитися.

— Ти навіть не подивився в мій бік.

— Просто не встиг.

— Тоді як би ти зі мною познайомився?

— Не знаю. Вже якось та познайомився б. Але погодься, досить безглуздо зараз про це сперечатися.

Потяг відійшов від Провіденса. Ліві перебувала в сум'ятті. А чоловічок усе

прислухався до їхнього шепоту, тільки посміхатися перестав, даючи знати, що зрозумів, про що йдеться.

— Ви можете показати нам далі? — запитала Ліві.

— Постривай, — перервав Норман. — А навіщо тобі це?

— Я хочу побачити день нашого весілля, — сказала Ліві. – Яким чином це відбулося б, якби в трамваї я не впала.

Норман з досадою поморщився.

— Слухай, це несправедливо. Може, ми тоді одружилися б не того дня, а іншого.

Але Ліві сказала:

— Ви можете мені це показати, містере Якщо?

Чоловічок кивнув.

Матове скло знов ожило, ледь засвітилося. Потім розсіяне світло згустилося в яскраві плями, у виразні людські постаті. У вухах Ліві слабко зазвучав орган, хоча насправді ніякої музики не було чутно.

Норман зітхнув з полегшенням:

— Ну ось, бачиш, я на місці. Це наше весілля. Ти задоволена?

Шум в потягу знову замовк; наприкінці Ліві почула свій власний голос:

— Так, ти-то на місці. А де ж я?

Ліві сиділа в церкві на одній з останніх лав. Спершу вона зовсім не збиралася бути на цьому весіллі. Останнім часом вона, сама не знаючи чому, все більше віддалялася від Жоржетти. Про її змовини вона почула випадково, від їхньої спільної приятельки, і, звісно, Жоржетта виходила за Нормана. Ліві виразно згадався той день, півтора роки тому, коли вона вперше побачила його в трамваї. Того разу Жоржетта поспішила прибрати її зі шляху. Потім Ліві ще декілька разів зустрічала Нормана, але він ніколи не бував один, між ними завжди стояла Жоржетта.

Що ж, тут і ображатися нема чого, адже Жоржетта першою з ним познайомилась. Вона сьогодні здається куди красивішою, ніж зазвичай. А він завжди дуже гарний.

Їй було сумно та якось порожньо на душі, немов трапилася якась помилка, а яка — вона до ладу зрозуміти не могла. Жоржетта пройшла по проходу, немов не помітивши її, але трохи раніше за неї Ліві

зустрілася очима з Норманом і посміхнулася йому. І, здається, він посміхнувся у відповідь.

Здалеку до неї долинули слова священика: "Нарікаю вас чоловіком та дружиною..."

Знов почувся стукіт коліс. Якась жінка з маленьким синочком поверталася по проходу на своє місце, погойдуючись в такт руху потягу. На середині вагону, де сиділи чотири дівчинки-підлітка, щохвилини лунали вибухи дзвінкого сміху. Мимо, стурбований якимись своїми таємничими справами, квапливо пройшов кондуктор.

Усе це мало торкало Ліві, вона немов застигла.

Вона сиділа нерухомо, дивлячись в одну точку, а за вікном, зливаючись в кошлату яскраво-зелену смугу, проносилися дерева, миготіли, наче в скачці, телеграфні стовпи.

Нарешті вона сказала:

— Тож, значить, ось із ким ти одружувався!

Норман подивився на неї впритул і куточок роту в нього здригнувся. Він сказав безтурботно:

— Це не зовсім вірно, Олівіє. Все ж таки моя дружина — ти. Згадай про це, будь ласка.

Вона рвучко обернулася до нього:

— Так, ти одружився зі мною... тому що я повалилася до тебе на коліна. А якби я не впала, ти б одружився із Жоржеттою. А якщо б вона

не захотіла цього, ти б одружився з кимсь іще. З ким втрапило. Ось тобі й твоя головоломка!

— Дідько... мене... побери!.. — поволі, з розстановкою сказав Норман і долонями пригладив волосся — воно було пряме, тільки над вухами трохи кучерявилось. Могло здатися, що це він схопився за голову від відчаю. — Послухай, Ліві, — продовжив він, — безглуздо ж здіймати галас через якийсь безглуздий фокус. Не можеш же ти мене засудити за те, чого я не робив?

— Ти б так само й зробив.

— Чому ти так вважаєш?

— Ти сам бачив.

— Я бачив якусь безглуздість... напевно, це гіпноз. — І раптом голосно, голосом, в якому проривалась лють, він сказав чоловічку навпроти: — Забирайтеся, містере Якщо або Як-Вас-Там! Геть звідси! Ви тут не потрібні. Забирайтеся, поки я не викинув вас у вікно разом з вашою хитромудрою механікою!

Ліві смикнула його за лікоть.

— Перестань. Перестань, зараз же! Люди навколо!

Чоловічок увесь зіщулився, заховав чорну скриньку за спину й забився в куточок. Норман подивився на нього, потім на Ліві, потім на немолоду пані, яка сиділа по інший бік проходу й дивилася на нього з явним несхваленням.

Він почервонів і поперхнувся ще якимись злими словами. В крижаному мовчанні доїхали до Нью-Лондона, ані слова не сказали й під час зупинки.

За чверть години опісля того, як потяг відійшов від Нью-Лондона, Норман покликав:

— Ліві!

Вона не відповіла. Вона дивилася у вікно, але нічого не бачила – тільки скло.

— Ліві, — повторив Норман. — Ліві! Та відгукнися ж!

— Чого тобі? — глухо запитала вона.

— Послухай, це ж безглуздо. Я не знаю, як він це проробляє, але навіть якщо в цьому і є на гріш правди, все одно ти несправедлива. Чому ти зупинилася на півшляху? Припустимо, що я й насправді одружився з Жоржеттою, ну, а ти? Хіба ти залишилася одна? Звідки я знаю, може до часу мого можливого одруження ти вже була заміжня. Може тому я і одружився з Жоржеттою.

— Я не була заміжня.

— Звідки ти знаєш?

— Вже я б розібралася. Я знаю, про що я думала в той час.

— Ну, так вийшла б заміж не пізніше, як за рік.

Ліві злилася все сильніше. Краєчком свідомості вона розуміла, що злитися немає причин, але це не втішало. Навпаки, досада зростала. І вона сказала:

— А якби й вийшла, це б тебе вже не стосувалося.

— Так, звичайно. Але це б лише доводило, що ми не можемо відповідати за те, що було б. Якби та якби, та в роті росли б гриби...

Ліві гнівно роздула ніздрі, але промовчала.

— Послухай, — продовжував Норман. — Пам'ятаєш, ми зустрічали у Вінні позаминулий Новий Рік? Було багато народу й дуже весело?

— Як не пам'ятати! Ти мені влаштував душ з коктейлю.

— Це до справи не відноситься, та й коктейлю-то було всього нічого. А я ось що хочу сказати: адже Вінні твоя найкраща подруга, ми з нею дружили з давніх давен, коли ми з тобою ще не були одружені.

— Ну то й що?

— І Жоржетта теж з нею дружила, вірно?

— Так.

— Ну так от. І ти, і Жоржетта, все одно зустрічали б у Вінні Новий Рік, з ким би я не одружився. Я тут ні до чого. Нехай він нам покаже, що було б на цьому вечорі, якби я одружився з Жоржеттою, і тримаю парі, ти там будеш або з женихом, або з чоловіком.

Ліві завагалася. Чесно кажучи, саме це її й страхало.

— Що, боїшся ризикнути? — запитав Норман.

І, звісно, Ліві не стерпіла. Вона так і підкинулася:

— Нічого я не боюся! Вже напевно я вийшла заміж! Не сохнути ж по тобі! І цікаво подивитися, як ти обіллєш коктейлем Жоржетту. Вона тобі

при всіх надає ляпасів, не посоромиться. Я її знаю. Ось тоді ти побачиш, який шматок в твоїй головоломці відповідний.

І Ліві сердито схрестила руки на грудях та й спрямувала вперед погляд, сповнений рішучості.

Норман подивився на чоловічка навпроти, але просити ні про що не довелося. Той вже встановив на колінах матове скло. У вікно криво світило західне сонце, і віночок сивого волосся навколо лисини чоловічка відлискував рожевим.

— Ти готова? — напруженим голосом запитав Норман.

Ліві кивнула, і вони знову перестали чути гуркіт коліс.

Розпашіла з морозу, Ліві зупинилася в дверях.

Вона тільки-но зняла пальто, на якому танули сніжинки, і оголеним рукам було ще холоднувато.

Її зустріли вигуками: "З Новим Роком!" — і вона відповіла тим же, прагнучи перекричати радіо, яке горлало на всю силу. Ще з порогу вона почула пронизливий голос Жоржетти і тепер попрямувала до неї. Вона більше місяця не бачила ані Жоржетти, ані Нормана.

Жоржетта манірно здійняла одну брову — це вона останнього часу завела таку манеру — й запитала:

— Ти хіба сама, Олівє?

Окинула поглядом тих, що стояли ближче, й знову подивилася на Ліві. Та сказала байдуже:

— Я думаю, Дик зазирне пізніше. В нього там ще якісь справи.

Вона не прикидалася, їй і справді було все одне.

— Ну, зате Норман тут, — сказала Жоржетта, натягнуто посміхаючись. – Отже, ти не нудьгуватимеш, любо. Принаймні раніше ти в таких випадках не нудьгувала.

І тут з кухні лінькувато вийшов Норман. У руці він тримав шейкер, кубики льоду в коктейлі постукували, точно кастаньєти, в такт словам:

— Агов, ви, гуляки-випивохи! Підійдіть, хлебніть — від мого зілля ще не так гулятимете... Ба, Ліві!

Він попрямував до неї, широко й радісно посміхаючись.

— Де ви пропадали? Я вас сто років не бачив. У чому справа? Дик вирішив вас ховати від сторонніх очей?

— Налий мені, Нормане, — різко сказала Жоржетта.

— Зараз, — не подивившись на неї, відгукнувся Норман. — А вам налити Ліві? Зараз знайду келих.

Він обернувся і тут-то все й відбулося.

— Обережно! — скрикнула Ліві.

Вона знала, ЩО зараз відбудеться, в неї навіть виникло якесь смутне відчуття, немов так вже колись було, і все ж таки це знову трапилося неминуче й невідворотно. Норман зачепився каблуком за килим, похитнувся, марно намагаючись зберегти рівновагу, й упустив шейкер.

Той неначе вистрибнув у нього з рук — і добра пінта крижаного коктейлю обдала Ліві, промочивши її до нитки.

Вона задихнулася. Навколо стало тихо, і декілька нестерпних миттєвостей вона марно намагалася обтруситися, а Норман знову й знову, і все голосніше, повторював:

— Хай йому біс! Ах, нехай йому біс!

Жоржетта мовила холодно:

— Дуже шкода, що так вийшло, Ліві. З ким не трапляється. Але це плаття неначебто й не дуже дороге.

Ліві обернулася й побігла з кімнати. І ось вона в спальні, тут хоч нікого немає і майже не чутно галасу. При світлі лампи на туалетному столику, затіненому абажуром з бахромою, вона в купі пальт, кинутих на ліжко, стала відшукувати своє.

За нею увійшов Норман.

— Послухайте, Ліві, не звертайте увагу на те, що вона бовкнула. Я просто у відчаї. Звісно ж я заплачу...

— Дурниці. Ви не винні. — Вона швидко заблимала очима, не дивлячись на нього. — Поїду додому і перевдягнуся.

— Але ви повернетеся.

— Не знаю. Навряд чи.

— Послухайте, Ліві...

Їй на плечі лягли його гарячі долоні...

Щось дивно обірвалося в неї усередині, немов вона вирвалася з чіпкого павутиння, і...

...і знову почувся шум та гуркіт коліс.

Все ж таки, поки вона була там... у матовому склі... щось пішло не так, як треба. Вже сутеніло. У вагоні засвітилися лампочки. Але, це неважливо. І, здається, болісне, щімке відчуття всередині помалу відпускає.

Норман потер пальцями очі.

— Що трапилося? — запитав він.

— Просто все скінчилося, — сказала Ліві. — Якось зненацька.

— Знаєш, ми вже під'їжджаємо до Нью-Хейвену, — розгублено вимовив Норман. Він подивився на годинник і похитав головою.

Ліві сказала з подивом:

— Ти вилив коктейль на мене.

— Що ж, так було і насправді.

— Насправді я твоя дружина. Цього разу ти мав би облити Жоржетту. Як дивно, правда?

Але вона все думала про те, як Норман пішов за нею і як його долоні лягли їй на плечі...

Вона здійняла на нього очі й сказала з жаркою гордістю:

— Я не вийшла заміж!

— Вірно, не вийшла. Але, ось, значить, з ким ти всюди розгулювала – з Диком Рейнхардтом?

— Так.

— Може ти за нього й заміж збиралася?

— А ти ревнуєш?

Норман неначе зніяковів.

— До чого ревную? До шматка скла? Ні, звісно!

— Не думаю, щоб я вийшла заміж за Дика.

— Знаєш, — сказав Норман, — шкода, що це так зненацька обірвалося. Мені здається, щось мало б трапитись... — Він затнувся, потім поволі доказав: — У мене було таке відчуття, нібито я вважав би за краще виплеснути коктейль на кого завгодно, але тільки не на тебе.

— Навіть на Жоржетту?

— Я про неї і не думав. Ти мені, зрозуміло, не віриш.

— А може й вірю. — Ліві здійняла на нього очі. — Я була дурна. Нормане. Давай... давай жити нашим справжнім життям. Не треба гратися тим, що могло б трапитися, але так і не трапилось.

Але він поривчасто узяв її руки в свої.

— Ні, Ліві. Ще тільки один раз, останній. Подивимося, що б ми робили от зараз, Ліві. В цю саму хвилину! Що було б з нами зараз, якби я одружився із Жоржеттою.

Ліві стало моторошно.

— Не треба, Нормане!

Їй згадалося, якими усмішливими очима й жадібним поглядом дивився він на неї, тримаючи в руці шейкер, а Жоржетту, яка стояла тут же, немовбито й не помічав. Ні, не хоче вона знати, ЩО буде далі. Хай буде все, як зараз, в їхньому справжньому, такому гарному житті.

Проїхали Нью-Хейвен. Норман знову сказав:

— Я хочу спробувати, Ліві.

— Ну, якщо тобі так хочеться...

А про себе вона з озлобленням думала: це неважливо! Це нічого не змінить, нічого не може змінитися. Обома руками вона вчепилася за його руку вище за лікоть. Вона міцно стискала його руку, а сама думала: що б нам там не привиділося, ніякі фокуси не віднімуть його в мене!

— Заводьте знову свою машинку, — сказав Норман чоловічку навпроти.

У жовтому світлі ламп усе відбувалось якось повільніше. Помалу прояснилося матове скло, нібито розсіялися хмари, гнані нечутним вітром.

— Щось не так, — сказав Норман. — Тут тільки ми двоє, в точності, як зараз.

Він був правий. У вагоні потягу, на передній лавці, сиділи дві крихітні фігурки. Зображення поширювалося, зростало... вони злилися з ним. Голос Нормана затихав десь вдалині.

— Це той самий потяг, — казав він. — І у вікні позаду така саме тріщина...

У Ліві голова паморочилась від щастя.

— Швидше б Нью-Йорк! — сказала вона.

— Залишилося менше години, кохано, — відповідав Норман. — І я буду тебе цілувати. — Він поривчасто нахилився до неї, неначе не збирався чекати ані хвилини.

— Не скаженій! Ну що ти, Нормане, люди дивляться!

Він відсунувся.

— Треба було взяти таксі, — сказав він.

— З Бостону до Нью-Йорка?

— Звісно. Зате ми були б тільки вдвох.

Ліві засміялася:

— Ти жахливо забавний, коли розігруєш палкого коханця.

— А я й не розігрую. — Голос його раптом став серйозним, глухим. — Розумієш, річ не лише в тому, щоб чекати ще цілу годину. В мене таке враження, ніби я чекаю вже п'ять років.

— І в мене.

— Чому ж ми з тобою не зустрілися раніше? Скільки часу пройшло даремно.

— Бідна Жоржетта, — зітхнула Ліві.

Норман нетерпляче відмахнувся.

— Не жалій її, Ліві. Ми з нею відразу зрозуміли, що помилилися. Вона була радою мене позбавитися.

— Знаю. Тому й говорю — бідна Жоржетта. Мені її шкода: вона тебе не оцінила.

— Ну, дивися, сама мене цінуй! — сказав Норман. — Цінуй мене високо-високо, безмірно, нескінченно високо, більше того: цінуй мене хоча б уполовину так, як я ціную тебе!

— А інакше ти зі мною теж розлучишся?

— Ну, вже це — лише через мій труп! — заявив Норман.

— Як дивно, — сказала Ліві. — Я от усе думаю, що, якби тоді під Новий Рік ти не вилив би на мене коктейль? Ти б не пішов за мною, і нічого б мені не сказав, я б нічого й не знала. І все склалося б по-іншому... Зовсім-зовсім інакше...

— Нісенітниця. Було б все теж саме. Не цього разу, так іншого.

— Хто знає... — тихо сказала Ліві.

Стукіт коліс того потягу перейшов в нинішній стукіт коліс. За вікном замигтіли вогні, стало шумно, строкато — це був Нью-Йорк. У вагоні знялася метушня, пасажири розбирали свої валізи.

В цьому сум'ятті лише одна Ліві немов застигла. Нарешті Норман узяв її за плече. Вона здійняла очі.

— Все ж таки головоломка складається лише таким чином.

— Так, — відповів Норман.

Вона торкнулася його руки.

— І все одне вийшло недобре. Марно я це затіяла. Я думала, якщо ми належимо один одному, значить і всі інші — ті, якими стали б ми, якщо б життя склалося інакше, — теж належали б один одному. А насправді неважливо, що могло б бути. Досить і того, що є. Розумієш?

Норман кивнув.

— Є ще тисячі різних "а якщо", — сказала Ліві. — І я не хочу знати, що б тоді було. Ніколи більше навіть слів таких не скажу: а якщо...

— Заспокойся, рідно, — сказав Норман. — Ось твоє пальто.

І потягнувся за валізами.

Ліві раптом сказала різко:

— А де ж містер Якщо?

Норман поволі обернувся, навпроти нікого не було. Обидва уважно обдивилися салон.

— Можливо він перейшов до іншого вагону? — сказав Норман.

— Але чому? І потім, він би тоді не залишив капелюха. – Ліві нахилилася й хотіла взяти його з лавки.

— Якого капелюха? — запитав Норман.

Ліві завмерла, рука її зависла над порожнечею.

— Він був тут... я ледь-ледь до нього не доторкнулася! – Ліві випросталась. — Нормане, а якщо...

Норман притиснув палець до її губ.

— Рідно моя...

— Пробач, — сказала вона. — Дай я допоможу тобі з валізами.

Потяг упірнув до тунелю під Парк-авеню й перестук коліс обернувся на грім.